

Alpy

SKARBY PRZYRODY

Alpy

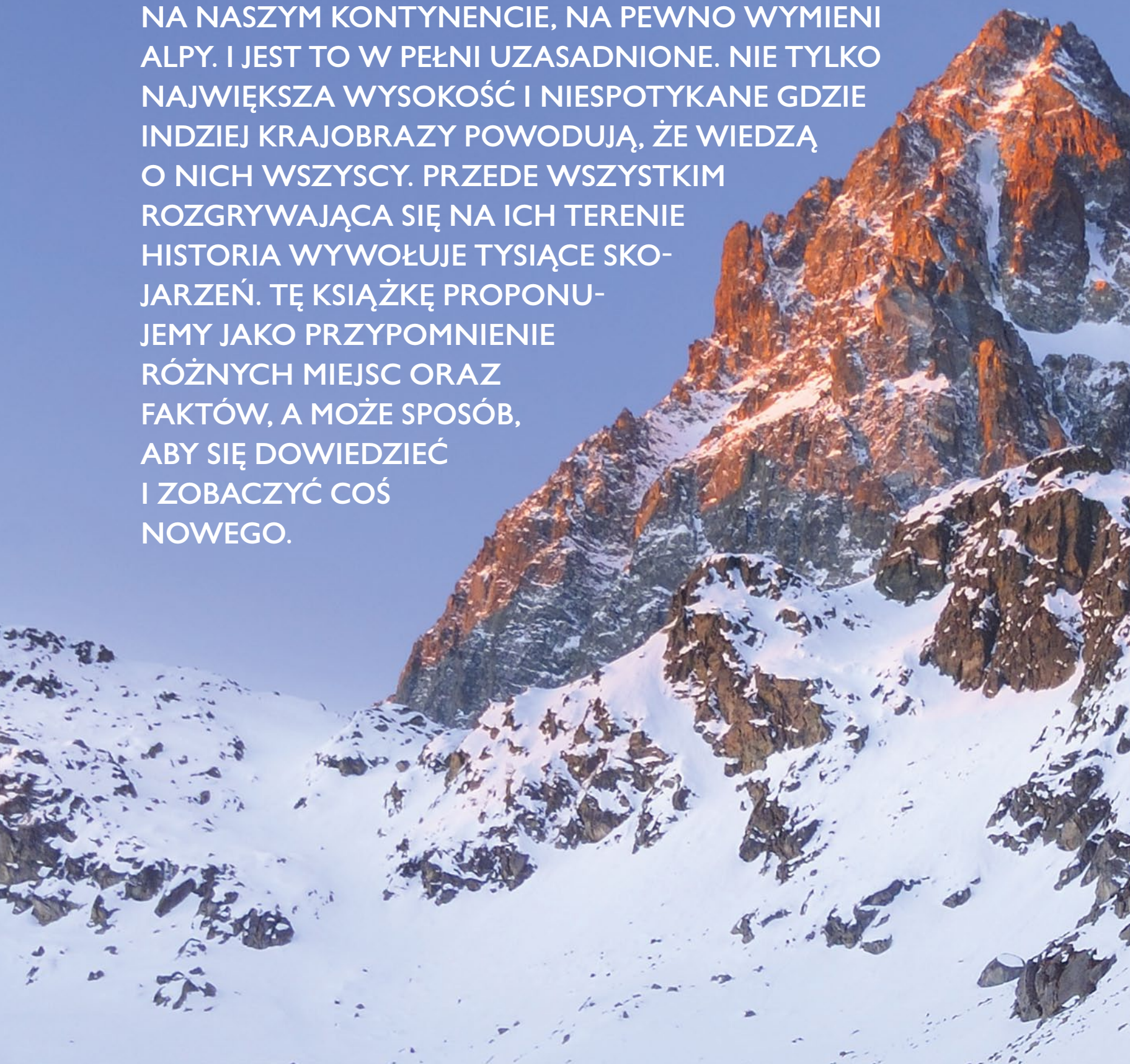

Alpy

Wstęp	4
O Alpach ogólnie	7
Dokąd jeżdżą turyści	7
Trochę historii	8
Przyroda Alp	11
Najciekawsze zakątki Alp	15
Alpy Graickie	17
Masyw Mont Blanc	18
Mont Blanc	21
Aiguille du Midi	24
Grandes Jorasses	27
Les Drus i Aiguille Vert	28
Chamonix	31
Megève	32
Courmayeur	35
Champex Lac	36
Gran Paradiso	39
Vanoise	40
Alpy Delfinackie	43
Barre des Écrins	44
Ailefroide i Mont Pelvoux	47
La Meije	48
L'Alpe d'Huez/Les Deux Alpes	51
Vercors	52
Mont Aiguille	55
Alpy Nadmorskie	56
Argentera	59
Dolina Cudów	60
Monte Viso	63
Alpy Pennińskie	64
Monte Rosa	67
Matterhorn	68
Zermatt	71
Grande Dixence	72
Tunele św. Gotarda	75
Alpy Berneńskie	76
Aletschgletscher	79
Grindelwald	80
Alpy Retyckie	83
Grupa Bernina	84
Bergell	87
Szwajcarski Park Narodowy	89
Grupa Ortles – Cevedale	90
Alpy Ötztalskie	93
Koleje Retyckie	94
Sankt Moritz	97
Alpy Berchtesgadeńskie	98
Zugspitze	101
Wysokie Taury	102
Dachstein	105
Jaskinia Eisriesenwelt	106
Las Wiedeński i Alpy Gutensteinskie	109
Jezioro Garda	110
Dolomity	113
Marmolada	114
Tre Cime di Lavaredo	117
Cortina d'Ampezzo	118
Plan de Corones	121
Alpy Julijskie	122
Bled	125
Karawanki	126

WSTĘP

ALPY SĄ NAJPOPULARNIEJSZYMI GÓRAMI EUROPY. KOGOKOLWIEK NA ŚWIECIE ZAPYTAMY O GÓRY NA NASZYM KONTYNENCIE, NA PEWNO WYMIENI ALPY. I JEST TO W PEŁNI UZASADNIONE. NIE TYLKO NAJWIĘKSZA WYSOKOŚĆ I NIESPOTYKANE GDZIE INDZIEJ KRAJOBRAZY POWODUJĄ, ŻE WIEDZĄ O NICH WSZYSCY. PRZEDE WSZYSTKIM ROZGRYWAJĄCA SIĘ NA ICH TERENIE HISTORIA WYWOŁUJE TYSIĄCE SKOJARZEŃ. TĘ KSIĄŻKĘ PROPONUJEMY JAKO PRZYPOMNIENIE RÓŻNYCH MIEJSC ORAZ FAKTÓW, A MOŻE SPOSÓB, ABY SIĘ DOWIEDZIEĆ I ZOBACZYĆ COŚ NOWEGO.

Monte Viso, Włochy

Monte Rosa, Alpy Szwajcarskie

O ALPACH OGÓLNI

Val di Fassa w Dolomitach, Włochy

Wurzeralm w Północnych Alpach Wapiennych, Austria

Rozciągnięte łukiem długości 1200 kilometrów i szerokości 200–350 kilometrów od wybrzeży Morza Śródziemnego po Europę Środkową, zajmują powierzchnię około 220 tys km². Położone są na terytorium Francji, Monako, Włoch, Szwajcarii, Lichtensteinu, Niemiec, Austrii i Słowenii. Często używane nazwy poszczególnych części pochodzące od kraju (np. Alpy Włoskie) nie mają większego sensu, gdyż granice polityczne zmieniały się tu bardzo często. Geografowie na podstawie rzeźby terenu podzielili je na Alpy Zachodnie i Alpy Wschodnie, rozdzielone wyraźnym ciągiem obniżień od Jeziora Bodeńskiego na północy przez dolinę górnego Renu, przełęcz Splügen, dolinę rzeki San Giacomo i jezioro Como na południu. W obu tych częściach wyróżnia się duże rejony zbudowane najczęściej z podobnych skał: Północne i Południowe Alpy Zachodnie oraz Centralne Alpy Wschodnie, Północne i Południowe Alpy Wapienne. Dopiero one dzielą się na grupy górskie, masywy i pasma. Szczegółowy podział Alp (SOIUSA) wymienia na poziomie naszych na przykład Gór Sowich lub Pienin 133 jednostki (na najniższym poziomie – 1625); niespecjaliści nie mają szans na ich zapamiętanie, więc nie będziemy ich wymieniać.

DOKĄD JEŹDŻĄ TURYSŃCI

Komunikacja przez Alpy zawsze sprawiała problemy, szczególnie gdy chodziło o przewóz dużych ilości towarów lub przemieszczanie wielkich grup ludzi, czego doświadczały wszelkie armie, od czasów Hannibala po Hitlera. Dopiero niedawno udało się temu zaradzić i dziś turyści nie mają już trudności ze zorganizowaniem wyjazdu na te tereny. Gęsta sieć dróg, koleje i lokalne lotniska umożliwiają każdemu dotarcie, gdzie tylko zapragnie. Z badań nad ruchem turystycznym wynika, że najczęściej wypoczywających odwiedza podnóża najwyższych masywów, rejony parków narodowych i parków krajobrazowych oraz miejsca, gdzie można połączyć wiele rodzajów aktywności (nad jeziorami, z wieloma wyciagami czy zabytkami). W takich miejscach prawie wszyscy mieszkańcy pracują w szeroko rozumianych usługach turystycznych. Są to na przykład Alpy Pennińskie,

Braunwald, Szwajcaria

obrzeża Alp Delfinackich i Vanoise, Gran Paradiso, Dolomity, Tyrol, Alpy Salzburskie i Niskie Taury. Ale ponieważ na całym obszarze Alp jest dobra baza turystyczna, a najbardziej renomowane kurorty bywają przepiękne (szczególnie w popularnych terminach urlopowych), warto planować wycieczki zgodnie ze swoimi zainteresowaniami, a nie modą.

Najlepszymi terenami do poznawania Alp podczas wypoczynku są te, na których chroni się przyrodę w związku z jej unikatowymi wartościami. Polecamy więc okolice parków narodowych Mercantour, Écrins i Vanoise we Francji, Stelvio we Włoszech, Berchtesgaden w Niemczech, Wysokie Taury i Alpy Wapienne w Austrii lub Triglav w Słowenii.

TROCĘ HISTORII

Obszar Alp mimo ostrzejszego klimatu był zamieszkiwany już kilkanaście tysięcy lat temu. W niektórych miejscach pamiątki z tych czasów są jednymi z największych atrakcji rejonu (Hallstatt, Dolina Cudów w Alpach Nadmorskich). W okresie cesarstwa rzymskiego teren Alp został w całości skolonizowany i do dziś pozostało wiele zabytków z tych czasów (Martigny, Baden), które warto zobaczyć. We wczesnym średniowieczu zaczęły powstawać miasta, wspólnoty gospodarcze obejmujące poszczególne doliny i ośrodki

Tyrol, Austria

Dolina Senales w Alpach Ötztalskich, Włochy/Austria

Zamek w Montreux, Szwajcaria

górnictwa metali. Sporo miejscowości będących dziś centrami wypoczynku lub turystyki ma bardzo długą historię związaną z górnictwem na ich terenie. W XVIII wieku zaczęła się moda na leczenie w miejscach, gdzie występowały mineralne lub ciepłe źródła, i zaczęły powstawać kurorty. Wielu kuracjuszy odbywało wycieczki w góry, do miejsc znanych z zabytków lub z pięknych widoków, dając początek turystyce. Do tego swoje prace i relacje z badań zaczęli publikować naukowcy zajmujący się geologią oraz przyrodą Alp. To spowodowało jeszcze większe zainteresowanie górami, a w XIX wieku rozkwit rywalizacji o zdobycie kolejnych szczytów czy poznanie dolin. Dla mieszkańców Alp oznaczało to zwiększenie liczby przyjezdnych, budowę hoteli i powstanie zawodu przewodnika górskiego. Na przełomie XIX i XX wieku postęp techniki umożliwił budowę nowych dróg, kolei, tuneli i zapór wodnych, co przyczyniło się do rozwoju wielu regionów alpejskich. W II połowie XX wieku liczba osób odwiedzających Alpy, zarówno latem, jak i zimą, wielokrotnie przekroczyła liczbę mieszkańców, a miejsce starych zawodów i rzemiosł w wielu regionach zastąpiły profesje związane z przemysłem turystycznym.

Alpy są wspaniałym miejscem do połączenia różnych sposobów wypoczynku. Oprócz turystyki górskiej o różnych stopniach zaawansowania można tu uprawiać wiele rodzajów sportów, jak wspinaczka, kajakerstwo, żeglarstwo (na bardzo wielu jeziorach i rzekach), paralotniarstwo, kolarstwo, golf, narciarstwo oraz speleologia na wszystkich poziomach zaawansowania. Można poznawać przyrodę w licznych rezerwach, parkach narodowych, muzeach i podczas wycieczek. Można również zwiedzać zabytki, degustować miejscowe przysmaki lub uczestniczyć w świętach i zabawach, a wszystko to w otoczeniu wspaniałych krajobrazów i wśród ciekawych ludzi.

PRZYRODA ALP

Chociaż w wielu opracowaniach Alpy traktowane są jako jedna kraina, w rzeczywistości pod względem przyrodniczym są bardzo niejednolite. Z powodu skrajnych jak na Europę różnic wysokości, różnych odległości od morza oraz odmiennych rodzajów skał i gleb wytworzyła się tu olbrzymia liczba odrębnych zbiorowisk roślinnych. Najbardziej charakterystyczne, a jednocześnie niespotykane w innych rejonach Europy, są lasy, hale i łąki górskie oraz zbiorowiska roślin występujące na wyjątkowo nieprzyjaznych terenach skalnych turni lub w sąsiedztwie lodowców.

W zależności od obszarów naturalnej roślinności zmieniał się również świat zwierzęcy. W wyniku ingerencji człowieka część gatunków zwierząt zosta-

Kosodrzewina

ła całkowicie wyparta z Alp lub wytrzebiona. Negatywne procesy związane z przekształcaniem alpejskiej przyrody udało się zahamować dzięki: objęciu części terenów ochroną, racjonalnemu zarządzaniu nowymi inwestycjami oraz edukowaniu mieszkańców i turystów w zakresie poszanowania przyrody.

Do najbardziej charakterystycznych zwierząt alpejskich zaliczane są: koziorożce, kozice, świstaki, ptaki drapieżne, jak orły oraz sępy, a także duże drapieżne ssaki. Już w XIX wieku wszystkim tym gatunkom groziło wyginięcie, a na wielu obszarach w ogóle nie występowały. Dopiero wtedy zaczęto wprowadzać zakaz polowań oraz wytyczać prywatne tereny myśliwskie. Na obszarze wszystkich krajów alpejskich utworzono parki narodowe, rezerваты przyrody i parki regionalne. Pod koniec XX wieku powiększono powierzchnię starych obszarów chronionych, wyznaczono ich otuliny lub założono nowe.

Po uratowaniu przed wyginięciem kozic, koziorożców i świstaków w kilku alpejskich parkach narodowych przystąpiono do reintrodukcji orłów, sępów, a nawet wilków. Możliwe że już za kilkanaście lat będzie można podziwiać wielkie ptaki szybujące nad górami. Piękniej jest, gdy podczas wycieczki spotkamy sarny, wiewiórki, głuszca lub wydrę. A widok pasących się przy ścieżce koziorożców lub baraszkujących świstaków uświadamia, jak wiele stracilibyśmy, gdyby w górach zabrakło roślin i zwierząt.

Orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*)